

INNLEGG I FINANSDEBATTEN 14. NOVEMBER 1978

Arest finansdebatt er av mange imøtesett med spenning. Da Regjeringens økonomiske opplegg for 1979 ble lagt fram, var reaksjonene harde og fra mange avvisende.

Budsjettene ble lagt fram av en regjering uten noe fast flertall bak seg i Stortinget.

Situasjonen synes nå i realiteten langt på vei å være avklart.

Etter finansinnstillingen å dømme vil det i Stortinget, når dette avslutter sin budsjettbehandling nærmere jul, være et bredt flertall for samtlige hovedspørsmål i

- 2 -

Regjeringens økonomiske opplegg.

Uansett om mange vil prøve å komme bort fra det har det fra år til år vært en bred oppslutning om Regjeringens økonomiske politikk.

På mange måter er dette en styrke.

Men det er allikevel enkelte iøynefallende og til dels eiendommelige trekk i dette bildet.

Fra år til år kan det slås fast med all ønskelig tydelighet at opposisjonen ikke har presentert noe som kan kalles et konkret økonomisk alternativ til Regjeringens økonomiske politikk.

Det at opposisjonen som opposisjon flest i alle land og til alle tider gir uttrykk for misnøye med den sittende regjeringens politikk, kan ikke dekke over det faktum at de

konkrete budsjettalternativer har manglet.

Det ser imidlertid ut for meg som om den borgerlige opposisjon søker å skjule dette med en flom av meget sterke ord og utfall.

Regjeringen har manglet vilje og evne. Begreper som fallitt og dumdristig spill er nyttet fra fremtredende talsmenn for den borgerlige opposisjon.

Hva ville så vært en naturlig konklusjon på så sterke og harde utfall?

For det første ville det ha vært ikke bare naturlig, men også strengt nødvendig på bakgrunn av en ordkanonade av denne type å vise til at det i fortiden hadde vært utarbeidet og fremlagt klare og konkrete alternativer til den politikk som har vært ført.

Slike henvisninger til konkrete alternativer mangler rett og slett fordi at slike alternativer aldri har foreligget.

Med vårt parlamentariske system og med en sittende mindretallsregjering, ville det heller ikke vært unaturlig at en vurdering fra opposisjonens side om manglende evne om fallitt og dumdristighet hadde fått den konklusjon som vår parlamentariske ordning åpner for.

Heller ikke dette finner sted.

Arsaken til dette igjen er at det heller ikke nå eksisterer noe alternativ til den sittende regjering og den politikk den fører.

Den borgerlige opposisjon burde ofre en del oppmerksomhet på disse sidene ved situasjonen.

Jeg mener ikke at opposisjonen skal slutte med å drive opposisjonspolitikk.

Jeg mener heller ikke at den skal avstå fra en etter deres oppfatning nødvendig og riktig kritikk av Regjeringens politikk.

Men jeg tror det vil være av betydning at man avpasser styrken i angrepene noe til konklusjonene og i denne sammenheng mangel på sådanne.

Vårt politiske liv og vårt parlamentariske system vil være tjent med det.

Høyres talsmann, herr Presthus, kunne fortelle oss at det i år har vært kontinuerlige og åpne kontakter i en tillitsfull og fortrolig atmosfære mellom de borgerlige partiene.

Når dette ikke har ført til noe samlet opplegg, kunne herr Presthus fortelle at dette skyldtes den realitet at de tre partiene ikke har flertall i salen.

Senterpartiets hovedtalsmann, herr Johan Jakobsen, fortalte oss at det er når selvstendige partier opptrer i opposisjon at en da nå regne med å få presentert hva som skiller disse partiene.

Og Kristelig Folkepartis talsmann, Kjell Magne Bondevik, fulgte opp i den samme gaten og fortalte at det at de da i en slik situasjon unnlot å presentere et opplegg med full enighet, ikke var til hinder for et samarbeid når situasjonen krever det.

Både i vårt eget land og i vårt naboland Sverige har vi sett borgerlige regjeringssamarbeid bryte sammen fordi at enkelte partiers særstandpunkter ikke ble droppet i en regjeringssituasjon.

Derfor er det ikke nok å få vite at de tre partier er enige om å danne en regjering sammen. Deres egen adferd berettiger til spørsmålet om hva de i så tilfelle kommer til å stå sammen om.

Finansinnstillingen i år gir ikke det ringeste svar på dette helt fundamentale politiske spørsmål.

Med vedtakelsen av budsjettene for 1979 er hovedlinjene for den økonomiske politikken for dette året lagt.

Usikkerheten i situasjonen internasjonalt og også i vårt eget land tilsier at Regjeringen må følge utviklingen meget nøye.

Det må fortsatt være vilje og evne til stede for å vurdere og om nødvendig revurdere enkelte deler av de økonomiske oppleggene.

Regjeringen har et overordnet mål for sin politikk både på kort og lang sikt, nemlig å holde den internasjonale massearbeidsløshet utenfor landets grenser.

Denne oppgaven har vært krevende hittil. Den vil ikke bli mindre vanskelig i tida som ligger foran.

Regjeringen vil følge utviklingen på arbeidsmarkedet og fortsatt nytte tilgjengelige ressurser for å sikre sysselsettingen.

De økonomiske oppleggene for 1979 løser ikke alle våre problemer.

Vi bør imidlertid legge et godt grunnlag for å gå videre med en politikk med sysselsettingen som det overordnede mål.

Med det betydelige ansvar partene i arbeidslivet har vist/i denne situasjonen, ser jeg fram til et positivt samarbeid for å ta vare på det vi vinner i 1979 og å pensle ut en økonomisk politikk og en inntektspolitikk i årene etter som sikrer en full sysselsetting og en rimelig og rettferdig økonomisk fordeling.

Vi må også i kontakt med partene i arbeidslivet løse lavtlønnsgruppens problem.

Det neste budsjett vil være det første i et nytt tiår.

Usikkerheten er vel det som preger inngangen til dette tiåret, både nasjonalt og internasjonalt.

Med vår vid åpne økonomi skapes en rekke av forutsetningene for vår egen utvikling i det internasjonale

samfunnet.

Men vi har også problemer som er skapt i vår egen økonomi. Vi må løse det kostnadsproblem som ligger i vår egen innenlandske utvikling.

Vi må legge et solid grunnlag slik at vi i fremtiden er konkurransedyktige på det internasjonale marked.

Dette må skje på kostnadssiden. Det må skje i vår egen tekniske utvikling. Det må skje i vår evne til å skape kvalitet og i det hele å ha evne til å hevde norsk produksjon i et hardt internasjonalt klima.

Også i denne debatten er problemstillingen reist om vi i fremtiden skal satse på det som kalles arbeidskrevende virksomhet eller om vi skal gå over til en hardhendt

strukturendring og omlegging til produktivitet og utstrakt bruk av teknologi.

Etter min oppfatning er denne problemstillingen noe forenklet.

Internasjonalt sett har vi et meget høyt lønnsnivå. Vi har etablert et sosialt ^{trygde-}system som koster betydelig. Vi har målsettinger i vår miljøpolitikk som også krever atskillig i årene framover.

Det går ingen vei tilbake fra denne situasjonen.

Alt i alt må vi ha et arbeidskrevende næringsliv - av den enkle grunn at det skal gi arbeid til alle.

Men det er ikke realistisk å operere med "arbeidskrevende" som noe fullt alternativ til "kapitalkrevende". For at norsk industri skal være konkurransedyktig må

den utstyres med det beste og mest rasjonelle produksjonsutstyr. Utstyret skal også tilfredsstillende miljøkravene.

Dette betyr at det gjennomgående må stilles mye kapital bak hver ansatt.

Det er mange ting som tyder på at vi går inn i en tid der den jamne kontinuerlige og nesten naturgitte vekst fra år til år ikke lenger vil prege situasjonen.

Det er imidlertid min oppfatning at vi gjør galt dersom vi ikke legger opp en politikk som sikter mot en viss økonomisk vekst i årene som kommer.

Det spørsmålet vi i den sammenheng må stille er hvordan denne veksten skal utnytted.

Vi har fortsatt enkelte grupper som bør få hevet sin materielle standard.

Men rent generelt tror jeg at det vil være galt å satse på en politikk der en høy materiell velstandøkning skal stilles i første rekke.

I vår situasjon innser vi at vi bør bruke denne veksten for å bedre det alminnelige menneskelige miljø.

Dette gjelder på arbeidsplassen. Det gjelder i hjemmet. Det gjelder i samfunnet som helhet.

Men dette betyr igjen at dersom disse forutsetninger skal kunne innfris er det en illusjon å mene at man kan svekke fellesforbrukets stilling.

De som i denne situasjon snakker om en fremtid med et redusert fellesforbruk angriper i realiteten mulighetene for å løse en rekke av de miljømessige og samfunnsmessige spørsmål som bør stilles i første rekke i de årene vi nå går inn i.

1980-årene bør også bli det tiår da utviklingslandene etter hvert begynner å finne sin naturlige plass i et utvi-

det og bredt globalt økonomisk system.

Det vil være en beklagelig og skjebnesvanger feil dersom industrilandene ikke makter å gi denne mulighet.

Men dette igjen betinger at industrilandene, og vårt eget land blant dem, er villige til å foreta de strukturelle endringer som dette uvegerlig vil føre med seg i vår økonomi.

Det er ingen motsetningsforhold mellom denne målsettingen og den som bør settes som et hovedmål for vestlig økonomi, nemlig å drive massearbeidsløsheten tilbake.

Den manglende balanse i vestlig økonomi, de grunnleggende strukturproblemer vi møter og 17 millioner mennesker uten arbeid, er alle deler av et problemkompleks som må finne sin løsning innenfor det i dag enda noe diffuse begrepet en ny økonomisk verdensorden.

Stilt overfor oppgaver av denne type vil det i 80-årene bli mer og mer klart at det må åpnes samarbeidskanaler mellom de ulike økonomiske organisasjoner i vest og også i forholdet til utviklingslandene.

De initiativ som er tatt fra EFTAs side for en dialog med EF om grunnleggende spørsmål av denne type må følges opp.

Det må være vår prinsipielle interesse å delta i et arbeid for å stabilisere valutaforholdene mellom de vestlige industrilandene.

Men en slik stabilisering må ikke bare bli drøftet ut ifra de interesser vi selv måtte ha for vår egen høyst avgrensede nasjonale økonomi.

Den bør heller ikke drøftes bare ut fra spørsmålet om hvordan vi kan styrke de vestlige industrilands situasjon og

utviklingemuligheter i fremtiden.

Også dette spørsmål må drøftes ut fra den langsiktige målsetting at det skal være et bidrag til å løse de problemer som er til stede mellom utviklingslandene og den industrialiserte del av verden.

Det er min oppfatning at vi bør søke å se vår egen situasjon også i dette bredere perspektivet.

Her ligger nemlig etter all sannsynlighet noen av 1980-årenes store utfordringer.